

 TROMS fylkeskommune ROMSSA fylkkasuohtkan				Dok.id.: 2.1.3.4.5.23
Veileder lære kandidatordningen i Troms				Dok.type: Styringsdokumenter
Versjon: 4.00	Skrevet av: Hilde Åse Fuhr	Gjelder fra: 19.12.2018	Godkjent av: Bjørn Inge Thomasjord	Sidenr: 1 av 19

VEILEDER FOR LÆREKANDIDATORDNINGEN I TROMS



Veileder lære kandidatordningen i Troms	Versjon.: 4.00	Dok.id.: 2.1.3.4.5.23
		Side : 2 av 19

Innhold

.....	1
1. Innledning.....	3
2. Søknad om lære kandidat	4
3. Opplæringsløpet.....	5
3.1 Læretiden	5
3.2 Opplæringskontrakt	6
3.3 Arbeidsavtale.....	7
3.4 Tilpasset lære kandidatplan (TLKP)	7
3.5 Rettigheter og plikter	9
3.6 Endringer, hevinger og avbrudd	11
3.7 Kompetanseprøve	12
3.8 Kompetansebevis	13
4. Tilpasset opplæring og spesialundervisning.....	14
4.1 Lære kandidater som ikke har tilfredsstillende læringsutbytte	15
4.1.1. Utdanningsdirektoratets (UDIR) sin tilskuddsordning til opplæring av lære kandidater med særskilte behov:	15
4.1.2 Sakkyndig vurdering, enkeltvedtak og IOP (individuell opplæringsplan).....	16
4.1.3 Søknad om spesialundervisning:	17
4.2 OVERSIKT SAKSBEHANDLING SPESIALUNDERVISNING	18
4.3 SENTRALE BEGREPER.....	19

1. Innledning

Veilederen er ment for både skoler, lærebedrifter, elever, foresatte og andre som har nytte og interesse av å kjenne nærmere til lære kandidatordningen.

Målet er å sikre en felles forståelse og rutiner for lære kandidatordningen i Troms.

Troms fylkeskommune har som mål at elever, lærlinger og lære kandidater skal få ut sitt læringspotensial, fullføre videregående opplæring med grunn-, yrkes- eller studiekompetanse, og ha et godt grunnlag for livslang læring («Samspill for læring», strategiplan for videregående opplæring i Troms 2018-2021)

Lære kandidatordningen er et planlagt løp med mål om grunnkompetanse. Det innebærer at lære kandidaten får opplæring i utvalgte kompetansemål fra det aktuelle lærefaget. Samtidig skal opplæringen rette seg mot et reelt behov i arbeidslivet og gi grunnlag for arbeid.

Valget om å bli lære kandidat er elevens, men det er påkrevd med en grundig avklaring, veiledning, informasjon og tett dialog mellom skole, elev og foresatte for å finne frem til en realistisk målsetting for opplæringen.

Siden lære kandidatordningen er et individuelt tilpasset løp, er det viktig at det planlegges tidlig. For å få til dette må flere aktører samarbeide. Dette gjelder elev, foresatte, skole, lærebedrift, opplæringskontor og Troms fylkeskommune.

I noen tilfeller vil det også være nødvendig å involvere andre tjenester som: pedagogisk-psykologisk tjeneste (PPT), oppfølgingstjenesten (OT) og NAV.

2. Søknad om lære kandidat

Søknadsfrist er 1. februar.

I tillegg til søknad på vigo.no skal søker og avgiverskolen/innsøkende instans sende inn et vedleggsskjema.

Søkere til opplæringskontrakt skal ha etablert kontakt med lærebedrift.

Søknadene behandles individuelt. Troms fylkeskommune samarbeider med lære kandidaten/innsøkende instans/opplæringskontor.

Søkere med ungdomsrett uten tilbud pr. 1. september, tilbys et alternativt opplæringsløp av avgiverskolen.



vigo

Velkommen til VIGO - nettstedet for deg som skal søke videregående opplæring i skole eller bedrift, fagskoleutdanning eller voksenopplæring/realkompetansevurdering.

Du finner mer informasjon under hvert valg:

- Videregående opplæring i skole/bedrift
- Fagskoleutdanning
- Videregående opplæring for voksne / Realkompetanse

Vigo.no er et nettsted som eies og driftes av fylkeskommunene / Oslo kommune

vibln.no

3. Opplæringsløpet

Hvorfor bli lære kandidat?

- Fordi opplæringen er individuelt tilpasset
- Fordi lære kandidaten bidrar til lære bedriftens verdiskapning
- Fordi lære kandidatens kompetanse kan kvalifisere for jobb i lære faget

Målet er at lære kandidaten skal oppnå selvstendig verdiskapning og bli godt kvalifisert for arbeidslivet.

3.1 Læretiden

Lære kandidaten følger hovedmodellen, med to år i skole og to år i bedrift (jfr. opplæringsloven § 3-3). Unntak fra modellen vurderes i hvert enkelt tilfelle.

Lære kandidatens tidligere skolegang i vgo og praksis gir fratrekk i læretiden. Læretiden kan variere fra ett til fire år. Hovedmodellen er 2 år skole (Vg1 og Vg2) og 2 år i bedrift. Det anbefales å ha gjennomført hele Vg1 og hele/deler av Vg2 før fagopplæring.



2 år i skole

2 års opplæring i bedrift

Med verdiskapning menes at lære kandidaten skaper produkter eller tjenester som bedriften kan selge eller tilby sine brukere. Planleggingen av den praktiske opplæringen gjøres i samarbeid med lære kandidaten.

Det kan gjøres unntak fra modellen, som må vurderes i hvert enkelt tilfelle. Unntak innebærer at man kan ha en større eller mindre del av opplæringen i bedrift enn de to årene som er vanlig. Det kan derfor variere hvor lang tid man er elev før det skrives en opplæringskontrakt.

Veileder lærekandidatordningen i Troms	Versjon.: 4.00	Dok.id.: 2.1.3.4.5.23
	Side : 6 av 19	

Når en lærekandidat har en større del av opplæringen i bedrift, for eksempel 4 år (0+4) eller 3 år (1+3), kalles dette gjerne full opplæring i bedrift (FOB). Det anbefales imidlertid å gå deler av Vg1, og helst også deler av eller hele Vg2, før det skrives opplæringskontrakt. Dette er fordi opplæringen i lærebedrift i Vg3-læreplanen bygger på opplæring fra Vg1 og Vg2 i skole.

Det er viktig at opplæringen ses som et helhetlig fireårig opplæringsløp og at målet for opplæringen avklares så tidlig som mulig.

Siden lærekandidatordningen er et individuelt tilpasset løp, er det viktig at det planlegges tidlig. For å få til dette må flere aktører samarbeide. Dette gjelder elev, foresatte, skole, lærebedrift, opplæringskontor/opplæringsring og Troms fylkeskommune.

3.2 Opplæringskontrakt

Opplæringskontrakten er en avtale mellom lærekandidaten og bedriften/opplæringskontoret.

Lærekandidaten skal ha opplæring i samsvar med opplæringskontrakten. Spesifiseringen av innholdet i kontrakten står i lærekandidatens individuelle opplæringsplan, også kalt tilpasset lærekandidatplan (TLKP).

For at opplæringskontrakten skal bli gyldig, må lærekandidatplanen godkjennes av fylkeskommunen. Den tilpassede lærekandidatplanen (TLKP) bør følge med opplæringskontrakten før kontrakten blir godkjent av fylkeskommunen.

Kontrakten gjelder fra det tidspunktet arbeidsforholdet begynner. Det skal tegnes en arbeidsavtale som skal legges ved opplæringskontrakten.

Det skal framgå av opplæringskontrakten hvem som har ansvaret for de ulike delene av opplæringen etter den fastsatte opplæringsplanen. Dette betyr normalt lærebedriften, men i tilfeller der lærekandidaten skal ha teoriundervisning i skole, skal dette beskrives på kontrakten.

Målet med opplæringskontrakt er at lærekandidaten skal få:

- Et helhetlig opplæringsløp med individuell og tilpasset opplæring
- Veiledning og tilrettelegging
- Vurdering underveis
- Avsluttende, men begrenset prøve i forhold til ordinære fag-/svenneprøver
- Utstedt kompetansebevis som dokumentasjon på opplæringen

Videre muligheter:

- Endre opplæringskontrakt til lærekontrakt underveis i læreforløpet

Veileder lærekandidatordningen i Troms	Versjon.: 4.00	Dok.id.: 2.1.3.4.5.23
	Side : 7 av 19	

3.3 Arbeidsavtale

Lærekandidater er arbeidstakere i den bedriften de har signert opplæringskontrakt med. De har rettigheter og plikter som følger av lover og tariffavtaler.

Lærekandidaten tegner opplæringskontrakt med en lærebedrift, som enten kan være en frittstående bedrift eller et opplæringskontor. Alle opplæringskontrakter skal i tillegg vise til en arbeidsavtale som lærekandidaten har.

Er lærebedriften med i et opplæringskontor, tegnes opplæringskontrakten med opplæringskontoret, mens arbeidsavtalen inngås med medlemsbedriften der lærekandidaten får opplæringen sin. Lærekandidater er samtidig arbeidstakere i bedriften. De har derfor også rettigheter og plikter som følger av lover og tariffavtaler.

Arbeidsavtalen gjelder bare så lenge læreforholdet varer. Når opplæringskontrakten utløper, faller arbeidsavtalen bort. Dersom lærekandidaten skal fortsette i bedriften, må det tegnes ny arbeidsavtale.

Arbeidsavtalen kan ikke sies opp uten at opplæringskontrakten heves bestemmelsene i opplæringsloven § 4-6.

3.4 Tilpasset lærekandidatplan (TLKP)

Lærekandidaten får opplæring i utvalgte kompetansemål knyttet til Vg3-læreplanen for opplæring i bedrift i det aktuelle lærefaget.

- TLKP (tilpassa lærekandidatplan) skal *normalt* være utarbeidet ved læretidsstart, det vil si når opplæringskontrakt skrives og seinest 4 uker etter læretidsstart. Planen skal legges inn i VIGO Bedrift av lærebedriften. Denne sendes inn til Troms fylkeskommune i papirversjon av seinest 4 uker etter læretidsstart.
- Planen kan endres underveis i opplæringsløpet. Disse endringene skal også legges inn i Vigo bedrift. Hovedregel er at planen kan ikke endres når det er mindre enn 6 måneder igjen av læretida.

Det skal være en sammenheng mellom opplæringen i skole og opplæring i bedrift. For å få til et helhetlig opplæringsløp bør avgiverskole/avgiverinstans være med å utarbeide planen.

Det skal fastsettes en opplæringsplan for hver enkelt lærekandidat der det skal legges vekt på lærekandidatens ønsker og faglige forutsetninger (merk at lærekandidatens tilpassede opplæringsplan (TLKP) i utgangspunktet ikke en individuell opplæringsplan (IOP) etter opplæringslovens § 5-5). Det betyr at en lærekandidat kan ha opplæring i få kompetansemål til opplæring i nesten hele læreplanen. Det er likevel viktig å tilstrebe at utvalget av

Veileder lære kandidatordningen i Troms	Versjon.: 4.00	Dok.id.: 2.1.3.4.5.23
	Side : 8 av 19	

kompetansemål settes sammen slik at de utgjør en helhetlig sluttkompetanse i forhold til arbeidslivets behov (Udir -2-2017) og er realistisk med hensyn til kompetanseprøven.

Opplæringsplanen (TLKP) er et viktig redskap for å kunne planlegge, gjennomføre og dokumentere lære kandidatens opplæring. Planen skal evalueres og kan endres i løpet av opplæringstiden, slik at den til enhver tid er tilpasset lære kandidatens utviklingsmuligheter og vekst. Planen er dermed tilpasset den enkelte lære kandidats læreforutsetninger, faglige nivå og ønske om hva opplæringen skal føre frem til. Planen skal også være tilpasset de opplæringsmuligheter som er i bedriften.

Utgangspunktet er at planen skal bygge på lære planmål fra ett lærefag, og utdanningsprogram skal ikke blandes. Ved helt spesielle tilfeller kan dette avvikes, men da skal dette drøftes og godkjennes av Troms fylkeskommune.

Kompetanseprøven tar utgangspunkt i den tilpassede lære kandidatplanen (TLKP) og dersom den inneholder mange mål fra mange fag vil det være vanskelig å få gjennomført kompetanseprøven. Det vil også bli vanskelig å kunne omgjøre til lære kontrakt mot fag-/og svennebrev.

Den tilpassede lære kandidatplanen (TLKP) skal sendes inn til fylkeskommunen for godkjenning før lære kandidaten begynner sin læretid og seinest 4 uker etter læretidsstart.

Lære kandidatens tilpassede opplæringsplan (TLKP) skal danne grunnlaget for kompetanseprøven. Hovedregel er at den kan endres underveis i løpet av læretiden frem til 6 måneder før kompetanseprøven gjennomføres. Endring fra opplæringskontrakt til lære kontrakt kan heller ikke skje i løpet av de siste 6 måneder før læretids slutt.

Endringene gjøres i samarbeid med lære kandidat, lære bedrift/opplæringskontor og Troms fylkeskommune.

Dokumentasjon

Lære kandidaten skal i løpet av læretiden dokumentere sin opplæring. Formen for dokumentasjon kan være bruk av opplæringsbok eller andre dokumentasjonsverktøy. Lære bedriften har metodefrihet i forhold til dokumentering av opplæringen.

Underveisvurdering

Lære kandidaten skal ha individuell vurdering, veiledning og oppfølging i samsvar med den tilpassede lære kandidatplanen (TLKP) som er utarbeidet. Vurderingen skal gi tilbakemelding om hvor lære kandidaten står i forhold til kompetansemålene. Samtidig vil lære kandidaten ha mulighet til å gi lære bedriften tilbakemelding på opplæringen (*forskriften § 3-11*).

Ved oppmelding til kompetanseprøve skal det legges ved dokumentasjon på underveisvurderingene som er gjort i løpet av læretiden.

Veileder lære kandidatordningen i Troms	Versjon.: 4.00	Dok.id.: 2.1.3.4.5.23
	Side : 9 av 19	

Vurderingssamtale

Lærekandidaten skal kunne delta i vurderingen av eget arbeid. Som en del av den tilpassede lære kandidatplanen (TLKP) som er utarbeidet, skal lærebedriften minst en gang hvert halvår gjennomføre en halvårsvurdering med lærekandidaten (*forskriften 3-14*). Videre skal opplæringen for neste periode planlegges og eventuell justering av planen gjøres. Faglig leder er ansvarlig for samtalen, men de som har det daglige opplæringsansvaret for lærekandidaten bør være tilstede. Det er fylkeskommunens ansvar å se til at rettledning og vurdering blir gjennomført etter intensjonene (*forskriften § 3-14*).

3.5 Rettigheter og plikter

Lærekandidaten er underlagt to lovverk, opplæringsloven og arbeidsmiljøloven.

Overgangen fra elev til arbeidstaker kan oppleves som stor for mange. Selv om de får opplæringen i lærebedrift har de samme rettigheter gjennom opplæringsloven som da de var elev.

Som lærekandidat er de i tillegg en ansatt og det er arbeidsmiljøloven som regulerer arbeidsforholdet. Dette vil si at både opplæringsloven og arbeidsmiljøloven er viktige for læretiden.

Lærekandidaten må følge den arbeidstiden som bedriften har for sine ansatte. Bestemmelsene for hvor mye en arbeidstaker kan jobbe, er fastlagt i arbeidsmiljøloven og i tariffavtalene.

Lærebedriftens rettigheter og plikter

I henhold til opplæringsloven § 4-4 plikter lærebedriften å legge til rette produksjonen og opplæringen slik at lærekandidaten kan nå målene i den tilpassede lære kandidatplanen (TLKP).

Lærebedriften skal sende inn den tilpassede lære kandidatplanen (TLKP) til fylkeskommunen for godkjenning før lærekandidaten begynner sin læretid og seinest 4 uker etter læretidsstart.

Dersom lærebedriften underveis i læreforholdet vurderer å henvise til PPT for videregående opplæring for sakkyndig vurdering om rett til spesialundervisning, skal bedriften ha dokumentert en utprøvningsperiode jfr. § 5-4. Denne utprøvningsperioden skal være på minst 4 uker. Dokumentasjon nedfelles i en praksisrapport, som skal sendes sammen med henvisning til PPT om en sakkyndig vurdering om spesialundervisning (link til praksisrapport)

Dersom lærekandidaten har krav på spesialundervisning, skal det utarbeides en [individuell opplæringsplan \(IOP\)](#).

Veileder lærekandidatordningen i Troms	Versjon.: 4.00	Dok.id.: 2.1.3.4.5.23
	Side : 10 av 19	

Lærebedriften plikter også å utvikle en intern plan for opplæringen, for å sikre at lærekandidaten får en opplæring i samsvar med den tilpassede lærekandidatplanen (TLKP), eventuelt den individuelle opplæringsplanen (IOP).

I tilfeller deler av opplæringen skal gis av andre enn lærebedriften, skal lærebedriften legge til rette for dette.

Lærebedriften skal skape et godt arbeids- og læringsmiljø. Arbeids- og opplæringstiden skal til sammen ikke være lengre enn den arbeidstiden som gjelder for andre arbeidstagere i faget.

Ved slutten av opplæringstiden plikter lærebedriften å melde opp lærekandidaten til kompetanseprøve. Lærebedriften skal stille til rådighet nødvendig arbeidsplass, materialer, redskaper og assistenthjelp under prøven.

Dersom lærebedriften stanser ved konkurs eller andre forhold, eller utvikler seg på en sann måte at det ikke er mulig for den å gi lærekandidaten tilfredsstillende opplæring, skal bedriften melde fra til Troms fylkeskommune om dette.

Lærekandidatens rettigheter og plikter

Lærekandidaten har både rettigheter og plikter i læreforholdet i bedrift. Det er viktig at rettighetene blir ivaretatt, men lærekandidaten må også få kunnskap om pliktene som ansatt i bedriften.

Rettigheter og plikter i læreforholdet gjelder både for lærekandidater og lærlinger. Det samme gjør retten til tilgang på PPT for vgo i Troms, akkurat som elever har i skole.

Lærekandidater har også, i likhet med elever, rett til spesialundervisning. Spesialundervisning vil kunne være aktuelt dersom lærekandidaten ikke får tilfredsstillende utbytte av opplæringen. Opplæringsplanen skal imidlertid være tilpasset og utarbeidet i samsvar med lærekandidatens læreforutsetninger, slik at behovet for spesialundervisning reduseres.

Eleven/lærekandidaten skal ta del i utformingen av innholdet i egen tilpassede opplæringsplan for opplæringen i bedrift. Selv om eleven ikke selv har ansvaret for at planen utarbeides, skal han/hun delta og være med på å definere yrkesmål og målet for sluttkompetansen. Det er derfor viktig at skolen har gitt eleven god oversikt og informasjon om hva ordningen innebærer før et lærekandidatløp bestemmes. Slik informasjon kan skje gjennom den lovfestede retten elever har til utdannings- og yrkesrådgiving hvor skolens rådgivere har en rolle i å veilede rundt yrkes- og kompetansemål.

Ellers er særlig kontaktlærer og faglærere involvert i prosessen med å planlegge et opplæringsløp som lærekandidat.

Veileder lære kandidatordningen i Troms	Versjon.: 4.00	Dok.id.: 2.1.3.4.5.23
	Side : 11 av 19	

3.6 Endringer, hevinger og avbrudd

Opplæringskontrakten kan i noen tilfeller endres, heves eller fryses.

En opplæringskontrakt kan endres til lærekontrakt i løpet av kontraktstiden. Dette skjer dersom opplæringen går bedre enn forventet, og det ser ut til å være realistisk å sette fag-/svennebrev som mål. Tilsvarende kan man endre en lærekontrakt til en opplæringskontrakt, dersom det ikke ser ut til å være mulig å nå målene i hele læreplanen for faget. Ved slike endringer av kontrakten skal fylkeskommunen gi sitt samtykke.

Noen ganger blir en kontrakt hevet eller det blir lagt inn et avbrudd av ulike årsaker. Det kreves samtykke fra fylkeskommunen for å legge inn et avbrudd i forbindelse med permisjon og dersom kontrakten skal heves.

Endring og heving av opplæringskontrakt

Opplæringskontrakten kan heves eller endres både av lære kandidaten og lærebedriften (Opplæringsloven § 4-6). Dette skjer når:

- Den andre parten gjør seg skyldig i vesentlige brudd på pliktene sine i arbeidsforholdet,
- Lære kandidaten eller lærebedriften viser seg ute av stand til å fortsette læreforholdet, eller
- Lære kandidaten skriftlig sier ifra at det er en urimelig ulempe for han eller henne å fortsette ut kontrakttiden.

En heving av en opplæringskontrakt skal godkjennes av fylkeskommunen. Fylkeskommunen avgjør i tilfelle når læreforholdet skal ta slutt.

Arbeidsmiljøloven omfatter også lære kandidatene, men det er et unntak ved opphør eller endring av kontrakten. Lære kandidatene og lærlingene er unntatt reglene om stillingsvern i arbeidsmiljøloven. Fylkeskommunen tar utgangspunkt i arbeidsmiljølovens bestemmelser om oppsigelsestid når den avgjør når læreforholdet skal avsluttes i forbindelse med heving.

Dersom opplæringskontrakten heves, skal lærebedriften skrive ut en læretidsattest med oversikt over kompetansemålene som er gjennomført i læretiden.

Når lære kandidaten frivillig hever opplæringskontrakten, faller retten til videregående opplæring bort, med mindre fylkeskommunen vedtar noe annet. Lære kandidaten skal få anledning til å forklare seg muntlig for den som skal fatte vedtaket

Dersom det er bedriften som krever at kontrakten skal heves, så beholder lære kandidaten opplæringsretten, hvis ikke vedtaket fastsetter noe annet. Lære kandidaten skal få anledning til å forklare seg muntlig for den som skal fatte vedtaket i tilfeller der lærebedriften krever heving eller det er snakk om vedtak om tap av rett.

Det hender at lærebedriften stanser eller ikke lenger oppfyller vilkårene for godkjenning, eller det kan være at fylkeskommunen finner at opplæringen ikke er tilfredsstillende. I så fall skal

Veileder lære kandidatordningen i Troms	Versjon.: 4.00	Dok.id.: 2.1.3.4.5.23
	Side : 12 av 19	

fylkeskommunen forsøke å skaffe lære kandidaten ny lære plass for resten av kontraktstiden. Den nye lære bedriften går inn i kontrakten i stedet for den tidligere lære bedriften. Hvis opplæringen har vært mangelfull, kan kontraktstiden i den nye lære bedriften utvides.

3.7 Kompetanseprøve

Kompetanseprøven er den praktiske eksamen som lære kandidaten avlegger ved læretidens avslutning.

Kompetanseprøve er en måte å foreta [sluttvurderingen](#) på og tilsvarer fag-/svenneprøven for lærlinger. Kompetanseprøven reguleres i forskrift til opplæringsloven § 3-49.

Lære bedriften er ansvarlig for å melde opp lære kandidaten til kompetanseprøven ved læretidens slutt. Prøven skal gjennomføres senest to måneder etter utløpet av læretiden. Fylkeskommunen, ved prøvenemndene, har ansvaret for utarbeidelse, gjennomføring og vurdering av kompetanseprøven.

Kompetanseprøven skal utarbeides, gjennomføres og vurderes innenfor de samme rammer som fag- eller svenneprøver. En slik prøve skal tilpasses den enkelte lære kandidat, og vil variere i omfang og nivå.

Prøven skal gjennomføres i den bedriften lære kandidaten har fått opplæring i, og skal være en del av den daglige produksjonen i bedriften. I enkelte tilfeller kan kompetanseprøven avlegges et annet sted enn i lære bedriften.

Kompetanseprøven skal normalt bestå av en:

- Planleggingsdel
- Gjennomføringsdel
- Evalueringsdel
- Dokumentasjonsdel

Kompetanseprøven skal ta utgangspunkt i den tilpassede lære kandidatplanen (TLKP). Oppmeldingen må sendes i god tid før prøven. I Troms betyr det at oppmeldingen må sendes inn **seinst** to måneder før kompetanseprøven skal gjennomføres. Slik får prøvenemnda nødvendig tid til å utarbeide en god kompetanseprøve.

Ved oppmelding skal det legges ved dokumentasjon på underveisvurderingene som er gjort i løpet av læretiden. Det skal vises til dokumentasjon på halvårige samtaler med instruktør, der det skal gis både tilbakemelding og fremovermelding på lære kandidatens kompetanse i forhold til opplæringsmålene.

Veileder lære kandidatordningen i Troms	Versjon.: 4.00	Dok.id.: 2.1.3.4.5.23
	Side : 13 av 19	

Selv om det er prøvenemnda som utarbeider prøven, kan lærebedriften komme med forslag til arbeidsoppgaver. Det er viktig at kompetanseprøven utarbeides slik at den kan måle en størst mulig del av målene i den tilpassede lære kandidatplanen (TLKP).

Prøven skal tilpasses bedriftens produksjon. Dette betyr at kompetanseprøven tilrettelegges mest mulig lik en vanlig arbeidssituasjon.

Akkurat som fag- og svenneprøver, kan kompetanseprøver variere i tid. Kompetanseprøven skal ha samme lengde som en fag-/svenneprøve innen samme fag.

Lærlinger, lære kandidater, elever eller praksiskandidater med behov for særskilt tilrettelegging skal kunne få forholdene lagt til rette slik at de kan få vist kompetansen sin ut i fra kompetansemålene i læreplanen for faget (jf. forskrift til Oppl. § 3-64)

Lære kandidaten skal da kunne få forholdene lagt til rette slik at de kan få vist kompetansen sin i forhold til kompetansemålene i den tilpassede lære kandidatplanen (TLKP). Tiltakene må være tilpasset lære kandidats behov så langt det er mulig, men de skal ikke gi dem fordeler framfor andre som ikke får tilrettelegging. Det er fylkeskommunen som etter søknad avgjør hvilke ordninger som skal benyttes, og den krever en uttalelse fra sakkyndig instans. Oftest er dette PP-tjenesten i fylket. Særskilt tilrettelegging av prøven krever ikke enkeltvedtak om spesialundervisning.

Kompetanseprøven bedømmes av en prøvenemnd, som består av to medlemmer med formell faglig kompetanse innenfor fagområdet (lærefaget). Medlemmene skal også, så langt det er mulig, ha oppdatert arbeidslivserfaring i faget.

Ved vurderingen av kompetanseprøven benytter prøvenemnda den samme tredelte skalaen som for lærlinger: bestått meget godt, bestått og ikke bestått.

Dersom lære kandidaten ikke består kompetanseprøven, kan han/hun melde seg opp til ny prøve. Da kan eventuelt læretiden bli forlenget etter frivillig avtale mellom lære kandidaten og bedriften. Bedriften mottar ikke tilskudd ved slik forlengelse av læretiden, men fylkeskommunen dekker utgiftene lærebedriften har med å gjennomføre prøven.

Lære kandidater har [klagerett](#) ved stryk på kompetanseprøve. Klagefrist er 3 uker.

3.8 Kompetansebevis

Den formelle sluttdokumentasjonen for lære kandidater er kompetansebevis (forskrift til Opplæringsloven § 4-36).

Kompetansebeviset skal dokumentere den opplæringen som er gjennomført og er den dokumentasjonen lære kandidater får etter avlagt kompetanseprøve.

Veileder lære kandidatordningen i Troms	Versjon.: 4.00	Dok.id.: 2.1.3.4.5.23
	Side : 14 av 19	

Kompetansebeviset skal utformes slik at kandidaten på et senere tidspunkt skal kunne fortsette mot fullt fag-/svennebrev.

4. Tilpasset opplæring og spesialundervisning

Lærekandidaten kan kreve at behov for spesialundervisning vurderes, og i slike tilfeller er PPT for videregående opplæring sakkyndig.

Retten til spesialundervisning for lærekandidater er hjemlet to steder i opplæringsloven:

- § 3-13.*Opplæring av elever, lærlinger, praksisbrevkandidater og lærekandidater med behov for alternativ og supplerende kommunikasjon (ASK)*
- § 4-2.*Særlege retter og plikter for lærlingen, praksisbrevkandidaten og lærekandidaten*

Lærekandidatordningen skiller seg fra et vanlig lærlingeløp ved at opplæringen er tilpasset den enkelte. Mens lærlinger må forholde seg til hele Vg3-læreplanen for faget, er opplæringsplanen for lærekandidater utarbeidet med hensyn til hva den enkelte har kapasitet til å lære. Denne ordningen medfører derfor at det normalt ikke er behov for å søke om spesialundervisning for lærekandidater.

Lærekandidater i samarbeid med lærestedet kan kreve at det gjøres nødvendige undersøkelser for å avdekke om lærekandidaten har tilfredsstillende utbytte av det ordinære opplæringstilbudet (Opp.l. § 4-2). Retten gjelder bare lærekandidater med ungdomsrett.

Vurdering om behov for spesialundervisning er i hovedsak de samme som ved spesialundervisning i videregående skole. Det er imidlertid en viktig forskjell:

- **Avvik fra læreplanmål:**
 - ✓ I den videregående skolen må avvik fra læreplanmål hjemles i vedtak om spesialundervisning.
 - ✓ Dette skal ikke gjøres når eleven inngår en opplæringskontrakt som lærekandidat. Denne opplæringskontrakten er i seg selv et avvik da lærekandidaten får opplæring i deler av læreplanen og skal formelt sett ikke behandles som spesialundervisning.

Veileder lære kandidatordningen i Troms	Versjon.: 4.00	Dok.id.: 2.1.3.4.5.23
	Side : 15 av 19	

Plikten til å prøve ut endrer ikke på foreldrenes/lærekandidatens rett til å kunne kreve sakkyndig vurdering.

4.1 Lærekandidater som ikke har tilfredsstillende læringsutbytte

Selv om faglig leder/Instruktør i lærebedriften forsøker å forbedre den ordinære opplæringen til lærekandidaten og tilpasse den bedre, kan læringsutbyttet for enkelte lærekandidat være så lavt at det skaper bekymring. All opplæring skal gi et faktisk utbytte for lærekandidatene, i den grad at de etter hvert skal kunne drive verdiskaping. Men noen lærekandidater kan ha så lite utbytte at faglig leder/instruktør vurderer dette som ikke tilfredsstillende.

Det kan være vanskelig å fastsette hvor grensen går for hva som er tilfredsstillende utbytte. I forarbeidene til opplæringsloven kommenteres tilfredsstillende utbytte nærmere (*Ot.prp.nr. 46 (1997-98) s.167, merknad til § 5-1*). Her fremgår det at det ikke finnes noe entydig kriterium for hva som er tilfredsstillende utbytte, men at begrepet «tilfredsstillende utbytte» ikke er ensbetydende med «optimalt utbytte».

Forebygge og redusere vansker gjennom tilpasset opplæring

Dersom det konkluderes med at læringsutbyttet til lærekandidaten ikke er tilfredsstillende, skal lærebedriften forsøke å tilpasse opplæringen bedre innenfor den ordinære opplæringen. For eksempel gjennom å redusere/endre kompetansemålene i den tilpassede lærekandidatplanen (TLKP).

4.1.1. Utdanningsdirektoratets (UDIR) sin tilskuddsordning til opplæring av lærekandidater med særskilte behov:

Tilskuddet skal stimulere lærebedrifter til å gi lærlinger, praksisbrevkandidater og lærekandidater med særskilte behov mulighet til å oppnå en fagutdanning eller deler av en fagutdanning. Intensjonen er å gi ungdommer under 25 år bedre muligheter til å jobbe i det ordinære arbeidslivet.

Hvem kan få tilskudd?

Lærebedrifter, under dette opplæringskontor og bedrifter. Fylkeskommunen formidler tilskuddet til lærebedriften.

Målgruppen for denne tilskuddsordningen er definert som lærlinger, praksisbrevkandidater og lærekandidater som ikke har eller ikke kan få tilfredsstillende utbytte av det ordinære opplæringstilbudet, og/eller som har svake norskferdigheter og kort botid i Norge.

Ordninga er for de som er under 25 år og gjelder for:

Veileder lære kandidatordningen i Troms	Versjon.: 4.00	Dok.id.: 2.1.3.4.5.23
	Side : 16 av 19	

lærlinger, praksisbrevkandidater og lære kandidater med særskilte behov.

lærlinger, praksisbrevkandidater og lære kandidater med svake norskferdigheter og kort botid i Norge

I denne ordninga følger praksisbrevkandidater samme vilkår og krav som lære kandidatene.

Definisjoner:

Særskilte behov: lærling/praksisbrevkandidat/lære kandidat som ikke har eller ikke kan få tilfredsstillende utbytte av det ordinære opplæringstilbudet.

Kort botid: inntil 6 års butid i Norge ved søknad om tilskott.

Tilskuddet skal bidra til å finansiere kostnader forbundet med lærlinger, praksisbrevkandidater og lære kandidater med særskilte behov. **Tilskuddet skal kun brukes til ekstra personellressurs.**

Søknadsfristen for fylkeskommunen til Udir er 1. oktober.

Se mer om ordningen, blant annet hvordan tilskuddet blir beregnet, krav til lærebedriften/opplæringskontor og fylkeskommunen m.m.:

<https://www.udir.no/om-udir/tilskudd-og-prosjektmidler/tilskudd-og-prosjektmidler-for-fylkeskommuner/larlingar-sarskilde-behov/>

4.1.2 Sakkyndig vurdering, enkeltvedtak og IOP (individuell opplæringsplan)

Dersom utprøving av tiltak for å gjøre opplæringen mer tilpasset, ikke gir bedre læringsutbytte, kan lærebedriften henvise til PP-tjenesten og be om en sakkyndig vurdering. Dokumentasjon om utprøvingen nedfelles i en praksisrapport, som skal sendes sammen med henvisningen til PP-tjenesten

Den sakkyndig vurdering utarbeidet av PP-tjenesten skal avgjøre om eleven har rett til spesialundervisning og eventuelt legge føringer for hvordan opplæringen best kan tilpasses den det gjelder.

Dersom PP-tjenesten anbefaler spesialundervisning, skal den sakkyndige vurderingen vise lære kandidatens behov for spesialundervisning og hvilket opplæringstilbud som bør gis. Vurderingen skal inneholde hvor stort omfang som anbefales (timer per uke) for at lære kandidaten skal få et forsvarlig opplæringstilbud og hva slags opplæring (innhold) som gir et forsvarlig opplæringstilbud, jf. § 5-3 i opplæringsloven. Den skal også si noe om kompetansekravet til den som skal gi spesialundervisning. Den sakkyndige vurderingen sendes til lære kandidaten og lærebedrift/opplæringskontor, med kopi til fylkeskommunen. På bakgrunn av denne fatter fylkeskommunen v/utdanningssetaten vedtak om rett /ikke rett til spesialundervisning. Dette enkeltvedtaket har lære kandidaten klagerett på.

Den som har utarbeidet IOP-en skal hvert halvår utarbeide skriftlig oversikt over den opplæringen lære kandidaten har fått, og en vurdering av lære kandidatens utvikling.

Veileder lære kandidatordningen i Troms	Versjon.: 4.00	Dok.id.: 2.1.3.4.5.23
	Side : 17 av 19	

Oversikten og vurderingen sendes til lære kandidaten og til Troms fylkeskommune (jfr. opplæringsloven § 5-5).

For lære kandidater som får spesialundervisning er det viktig at lære bedriften fremmer god kvalitet på opplæringen gjennom å sikre at den individuelle opplæringsplanen (IOP) anvendes aktivt og er evaluerbar.

Se 4.2 Oversikt saksbehandling spesialundervisning

4.1.3 Søknad om spesialundervisning:

Etter at kontakt mellom PPT, lære bedrift og lære kandidat er opprettet (henvisningen), foretar PPT en sakkyndig vurdering. På bakgrunn av denne fatter Troms fylkeskommune v/utdanningssetaten vedtak om spesialundervisning.

- Den sakkyndige vurderingen skal vise om lære kandidaten har behov for spesialundervisning og hvilket opplæringstilbud som bør gis. Vurderingen skal inneholde hvor stort omfang som anbefales (timer per uke) for at lære kandidaten skal få et forsvarlig opplæringstilbud. Den skal også si noe om kompetansekravet til den som skal gi spesialundervisning. Videre er det viktig at lære kandidatens lærevansker og andre særlige forhold kommer fram og hva slags opplæring som gir et forsvarlig opplæringstilbud (jf. Oppl. § 5-3).
- Den sakkyndige vurderingen sendes til lære bedriften med kopi til lære kandidaten og fylkeskommunen.
- Fylkeskommunen er forvaltningsorganet og fatter vedtak på bakgrunn av sakkyndig vurdering. Dette er et enkeltvedtak i henhold til forvaltningsloven, og kan påklages. Hvis fylkeskommunen fatter et vedtak som ikke samsvarer med den sakkyndige vurderingen, skal vedtaket begrunnes.
- Dersom lære kandidaten har krav på spesialundervisning, skal det i henhold til § 4-4 i opplæringsloven utarbeides en individuell opplæringsplan (IOP), jf. § 5-5. Det er det samme ansvarsforholdet ved utarbeiding av en IOP som ved en vanlig plan for tilpasset opplæring for lære kandidater, hvor bedriften må utarbeide TLKP. Der det er mulig bør lære bedriften/opplæringskontoret skrive denne i samarbeid med avgiverskolen. IOP en skal være en operasjonalisering av det som er fastsatt i enkeltvedtaket.
- Den som har utarbeidet IOP-en skal hvert halvår utarbeide skriftlig oversikt over den opplæringen lære kandidaten har fått, og en vurdering av lære kandidatens utvikling. Oversikten og vurderingen sendes til lære kandidaten og til fylkeskommunen (Jfr. Opplæringsloven § 5-5).

Veileder lære kandidatordningen i Troms	Versjon.: 4.00	Dok.id.: 2.1.3.4.5.23
		Side : 18 av 19

4.2 OVERSIKT SAKSBEHANDLING SPESIALUNDERVISNING

Saksbehandlingsrutinene er i hovedsak de som samme som ved spesialundervisning i videregående opplæring i skole. Det er imidlertid en viktig forskjell:

- Alle avvik fra læreplanmål i videregående opplæring i skole må hjemles i vedtak om spesialundervisning. En opplæringskontrakt er allerede et avvik, så spesialundervisning blir derfor et avvik fra avviket.
- En opplæringskontrakt følger de samme forhold mellom opplæring og verdiskapning som en lærekontrakt. Dvs. at verdiskapningen øker gjennom de to årene læretiden varer. Det er innenfor opplæringsdelen at retten til spesialundervisning gjelder.
- Det fremgår av oppl. §5-4 at bedriften skal ha vurdert og eventuelt prøvd ut tiltak innenfor det ordinære opplæringstilbudet med sikte på å gi lære kandidaten tilfredsstillende utbytte før det blir gjort sakkyndig vurdering. Denne utprøvsperioden er satt til 4 uker og vil være et viktig grunnlag for PP-tjenesten sin vurdering.
- Det fremgår av oppl. § 5-5 at det skal utarbeides individuell opplæringsplan (IOP) for alle som mottar spesialundervisning. Planen skal vise mål og innholdet i opplæringen og hvordan den gjennomføres. I tillegg er bedriften pålagt å lage en intern plan.

OVERSIKT SAKSBEHANDLING	
1	Frist søknad som lære kandidat
2	Formidling til lærebedrift
3	Møte mellom søker, skole og aktuell bedrift
4	Tegning og godkjenning av opplæringskontrakt mellom lære kandidat og lærebedrift
5	Oppstart i bedrift som lære kandidat
6	Dersom lærebedriften i løpet av læretiden vurderer at lære kandidaten ikke har utbytte av opplæringen skissert i opplæringskontrakten og i den tilpassede lære kandidatplanen (TLKP), må det vurderes om målene skal reduseres.
7	Når opplæringsmålene er redusert og lærebedriften vurderer spesialundervisning, kreves det en dokumentert utprøvsperiode jfr. oppl § 5-4. Denne skal være på minst 4 uker og skal dokumenteres i en praksisrapport.
8	Hvis utprøvsperioden tilsier behov for sakkyndig vurdering om behovet for spesialundervisning, meldes lære kandidaten (med samtykke) til PP-tjenesten i Troms på fylkeskommunens meldingsskjema.
9	Dersom PP-tjenesten anbefaler spesialundervisning, må bedriften først vurdere om de kan dekke behovet innenfor egne rammer. Hvis dette ikke er mulig, sender bedriften oversikt over behovet til Troms fylkeskommune. Denne oversikten må

Veileder lære kandidatordningen i Troms	Versjon.: 4.00	Dok.id.: 2.1.3.4.5.23
		Side : 19 av 19

	<p>inneholde en beskrivelse av hvordan den ekstra ressursen er tenkt brukt og hvem som skal forestå spesialundervisningen.</p> <p>Spesialundervisningen kan skje i skole eller bedrift. Dersom spesialundervisning skal skje i bedriften, må det dokumenteres at den har pedagogisk kompetanse som kan innfri anbefalingen fra PP-tjenesten.</p>
10	<p>Troms fylkeskommune saksbehandler og fatter enkeltvedtak om spesialundervisning. Dette er et enkeltvedtak i henhold til forvaltningsloven og kan påklages av lære kandidaten.</p> <p>Troms fylkeskommune stiller økonomisk garanti ovenfor den som skal utføre spesialundervisningen. Søknaden må inneholde en beskrivelse av hvordan den ekstra ressursen er tenkt brukt og hvem som skal forestå spesialundervisningen.</p>
11	Den som skal utføre spesialundervisningen skal utarbeide individuell opplæringsplan (IOP). Lærebedriften skal også utarbeide intern plan som sikrer at opplæringstiltakene gjennomføres.
12	Søkeren har klagerett ved avslag. Klagen sendes Troms fylkeskommune. Dersom klagen ikke gis medhold, oversendes den til Fylkesmannen i Troms som øverste klageinstans.

4.3 SENTRALE BEGREPER

Sentrale begreper	Lærling	Lære kandidat
Kompetanse	Full måloppnåelse	Deler av målene i læreplanen – individuelt tilpasset
Kontrakt	Lærekontrakt	Opplæringskontrakt
Eksamen	Fag/svenneprøve	Kompetanseprøve
Eksaminator	Prøvenemd	Prøvenemd
Dokumentasjon på kompetanse	Fag-/svennebrev	Kompetansebevis
Opplæringssted	Godkjent lærebedrift/opplæringskontor	Godkjent lærebedrift/opplæringskontor
Læretid	2 + 2	2 + 2